Valiokunnan lausunto LaVL 9/2017 vp– U 25/2015 vp

Lakivaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveiksi (digitaaliset sopimukset)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveiksi (digitaaliset sopimukset) (U 25/2015 vp): Lakivaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 16/2017 vp — U 25/2015 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lainsäädäntöneuvos Katri Kummoinen, oikeusministeriö
- lakimies Katri Väänänen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- lainopillinen asiamies Petri Holopainen, Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- professori Juha Karhu

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Puheenjohtajavaltio Maltan tarkoituksena on, että 9.6.2017 pidettävässä OSA-neuvostossa hyväksytään direktiiviehdotusta koskeva yleisnäkemys. Tämän jälkeen neuvottelut jatkuvat neuvoston ja EP:n trilogi-neuvotteluissa. Ehdotuksen sisältö ilmenee tarkemmin valtioneuvoston jatkokirjelmästä.

Valmis
5.0

Valtioneuvoston kanta

Ehdotus on neuvottelujen kuluessa useassa, pääasiallisesta sisällöstä tarkemmin ilmenevässä suhteessa kehittynyt myönteiseen suuntaan Suomen kannalta. Kompromissiehdotus sisältää kuitenkin edelleen seikkoja, joita Suomi ei pidä hyvänä. Erityisesti näistä voidaan mainita seuraavat:

— direktiiviehdotuksen mukaan jäsenvaltiolla ole oikeutta säätää kuluttajalle velvollisuutta reklamoida elinkeinonharjoittajaa virheestä kohtuullisessa ajassa siitä, kun kuluttaja on havainnut sen tai kuluttajan olisi pitänyt havaita se;

— toisin kuin komission ehdotuksen mukaan direktiivin säännöksiä sovellettaisiin myös autoihin, pesukoneisiin ja muihin sellaisiin tavaroihin, joihin sisältyy erottamattomana osana digitaalista sisältöä, ellei elinkeinonharjoittaja osoita, että virheellisyys johtuu itse tavarassa olevasta puutteellisuudesta.

Suomi ei voi lähtökohtaisesti hyväksyä kompromissiehdotusta edellä selvitetyltä osin, vaan pyrkii vielä ennen neuvostoa käytävissä neuvotteluissa saamaan ehdotusta muuttamaan. Ottaen huomioon ehdotuksen kehittyminen kokonaisuudessaan myönteiseen suuntaan ja digitaalisten sisämarkkinoiden kuuluminen Suomen prioriteettialueisiin, Suomi on kuitenkin viime kädessä valmis hyväksymään direktiiviehdotuksen pj:n esityksen mukaisena.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valtioneuvoston jatkokirjelmä koskee komission 9.12.2015 tekemää direktiiviehdotusta digitaalisen sisällön toimittamisesta (KOM (2015) 635 lopullinen). Ehdotus annettiin yhdessä samanaikaisesti tavaran verkkokauppaa ja muuta etämyyntiä koskevan komission direktiiviehdotuksen (KOM (2015) 634 lopullinen) kanssa. Direktiiviehdotukset ovat osa unionin digitaalisia sisämarkkinoita koskevaa strategiaa, jonka tavoitteena on nopeuttaa verkkokaupan kasvua parantamalla sekä elinkeinonharjoittajan että kuluttajan asemaa rajat ylittävässä verkkokaupassa. Tähän pyritään erityisesti vähentämällä oikeudellista epävarmuutta, joka aiheutuu jäsenvaltioiden sopimusoikeutta koskevien lainsäädäntöjen ja periaatteiden eroista.

Tähän mennessä unionin tason työryhmäneuvotteluissa on keskitytty vain digitaalisen sisällön toimittamista koskevaan direktiiviehdotukseen. Tavaran kauppaa koskevan direktiiviehdotuksen käsittelystä ja aikataulusta ei saadun selvityksen mukaan ole varmuutta, mutta mahdollista on, että ehdotuksen käsittely aloitetaan seuraavan EU:n puheenjohtajavaltion kaudella.

Digitaalista sisältöä koskeva ehdotus koskee digitaalisessa muodossa tuotettua ja toimitettua tietoa, kuten tietokoneohjelmia, pelejä, musiikkia, filmejä, tv-palveluita, e-kirjoja ja digitaalisia lehtiä. Lisäksi soveltamisalaan kuuluvat palvelut, jotka mahdollistavat digitaalisessa muodossa olevan tiedon luomisen, käsittelyn tai säilyttämisen, kuten pilvipalvelut, sekä palvelut, jotka mahdollistavat muilta käyttäjiltä peräisin olevan digitaalisessa muodossa olevan tiedon jakamisen ja muun vuorovaikutuksen sen kanssa, kuten erilaiset keskustelupalstat. Ehdotuksessa säädetään muun muassa sopimuksenmukaisuudesta ja kuluttajan oikeuksista virhetapauksissa, digitaalisen sisällön toimittamisesta ja kuluttajan oikeuksista tapauksissa, joissa toimitusta ei suoriteta säännösten mukaisesti sekä kuluttajan oikeudesta irtisanoa pitkäkestoinen sopimus.

Suomessa, kuten pääosassa muita unionin jäsenvaltioita, digitaalisen sisällön toimittamisesta ei ole annettu erityisiä säännöksiä, vaan direktiiviehdotuksessa säänneltyihin kysymyksiin sovelletaan yleisiä sopimusoikeudellisia periaatteita sekä kuluttajalainsäädännön säännöksiä. Tämä huomioon ottaen direktiiviehdotus on sekä periaatteellisesti että käytännön kannalta merkittävä. Lakivaliokunta keskittyy lausunnossaan käsittelemään digitaalisia sopimuksia koskevaa ehdotusta erityisesti yleisen sopimusoikeudellisen järjestelmän ja sen periaatteiden kannalta. Yleisenä huomiona valiokunta toteaa, että ottaen huomioon komission direktiiviehdotusten yhteinen tausta ja sisällölliset yhtymäkohdat niiden sisältämät säännökset olisi ollut johdonmukaisempaa ja selkeämpää sisällyttää kahden ehdotuksen sijasta yhteen instrumenttiin ja pyrkiä digitaalisten sisämarkkinoiden kokonaisvaltaisempaan tarkasteluun.

Digitaalisen sisällön toimittamista koskevan ehdotuksen osalta EU:n puheenjohtajavaltion tavoitteena on, että sitä koskeva yleisnäkemys hyväksytään 9.6.2017 pidettävässä OSA-neuvostossa. Valtioneuvoston jatkokirjelmästä ilmenee, että digitaalista sisältöä koskeva ehdotus on neuvoston työryhmäneuvotteluissa muuttunut Suomen kannalta useissa suhteissa myönteiseen suuntaan siten, että se on paremmin linjassa Suomen kansallisen lainsäädännön ja yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden kanssa. Suomella on ollut useita huolia, jotka ovat liittyneet muun muassa elinkeinonharjoittajan virhevastuun kestoon, virheen oikeusseuraamuksiin ja vahingonkorvauskysymyksiin. Näissä suhteissa ehdotukseen ei siten ole enää huomauttamista. Selvyyden vuoksi valiokunta lisäksi toteaa, että vaikka kuluttaja voi direktiiviehdotuksen mukaan kohdistaa vaatimuksensa vain sopimuskumppaniin eli myyjään, kansallisesti on saadun selvityksen mukaan mahdollisuus säätää asiasta suhteessa muihin. Tällainen liikkumavara on Suomen kannalta tärkeä, koska Suomessa kuluttajan oikeussuoja on tässä suhteessa direktiiviehdotusta vahvempi.

Valtioneuvoston jatkokirjelmän mukaan Suomi ei kuitenkaan pidä hyvänä kahta ehdotusta. Ensimmäisen mukaan jäsenvaltiolla ei ole oikeutta säätää kuluttajalle velvollisuutta reklamoida digitaalisessa sisällössä tai palvelussa ilmenneestä virheestä kohtuullisessa ajassa siitä, kun kuluttaja on havainnut virheen tai tämän olisi pitänyt havaita se. Toisen ehdotuksen mukaan direktiivin säännöksiä sovellettaisiin myös autoihin, pesukoneisiin ja muihin sellaisiin tavaroihin, joihin sisältyy erottamattomana osana digitaalista sisältöä, ellei elinkeinonharjoittaja osoita, että virheellisyys johtuu itse tavarassa olevasta puutteellisuudesta.

Valtioneuvoston jatkokirjelmän antamisen jälkeen EU:n puheenjohtajavaltio on oikeusministeriöltä saadun lisäselvityksen mukaan antanut uuden kompromissiehdotuksen, jossa ei enää ole edellä toisena mainittua ehdotusta. Direktiiviä ei siten sovellettaisikaan sellaisiin tavaroihin, joihin sisältyy erottamattomana osana digitaalista sisältöä. Lakivaliokunta pitää direktiivin soveltamisalaa koskevaa uutta linjausta kannatettavana. Sen lisäksi, että aiempi jatkokirjelmän pohjana käytetty ehdotus oli sanamuodoltaan epäselvä, se olisi merkinnyt sitä, että direktiivin säännöksiä olisi sovellettu sellaistenkin tavaroiden kaupassa, joissa on vain vähäisin osin kyse digitaalisesta sisällöstä. Valiokunnan mielestä digitaalisen sisällön toimittamista koskeva ehdotus ei olisi kaikilta osin hyvin soveltunut tällaisiin tavaroihin. Se, mitä digitaalisen sisällön sisältyminen "erottamattomana osana" tavaraan merkitsee, on kuitenkin tarpeen määritellä ehdotuksessa vielä tarkemmin.

Uusikin kompromissiehdotus sisältää kuitenkin oikeusministeriön lisäselvityksen mukaan reklamaatiovelvollisuuden puuttumisen. Valiokunta pitää tätä valitettavana, koska reklamaatiovelvol-

lisuus kuuluu Suomen sopimusoikeuden lähtökohtiin. Sen mukaisesti esimerkiksi kuluttajan on reklamoitava elinkeinonharjoittajaa virheestä kohtuullisessa ajassa siitä, kun kuluttaja on virheen havainnut tai hänen olisi kuulunut se havaita. Myös kuluttajan mahdollisuudet vedota oikeuksiinsa on kytketty ajoissa tehtyyn reklamaatioon. Poikkeukset reklamaatiovelvollisuuteen ovat Suomen oikeudessa hyvin rajoitetut. Se, ettei reklamaatiovelvollisuus sisälly puheenjohtajavaltion kompromissiehdotukseen, on siten Suomen lainsäädännön ja sopimusoikeuden järjestelmän kannalta merkittävä puute.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kuitenkin vain pieni joukko jäsenvaltioita kannattaa reklamaatiovelvollisuuden asettamista. Tämä samoin kuin se huomioon ottaen, että direktiiviehdotus on muutoin kokonaisuudessaan muuttunut Suomen kannalta myönteiseen suuntaan, valiokunta voi hyväksyä valtioneuvoston kannasta ilmenevän toimintalinjan siitä, että direktiiviehdotus voidaan viime kädessä hyväksyä ilman reklamaatiovelvollisuutta.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Lakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin täsmennyksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 1.6.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kari Tolvanen kok
varapuheenjohtaja Eva Biaudet r
jäsen Emma Kari vihr
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Sanna Marin sd
jäsen Mika Niikko ps
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Antti Rantakangas kesk
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ville Tavio ps
varajäsen Susanna Koski kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila